

Dr. Behçet Uz

Dr. Hüseyin Demirel

1968 yılında Kars'ta doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Bursa'da tamamladı. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirerek tıp doktoru unvanını aldı. 1991–2003 tarihleri arasında pratisyen hekim ve çeşitli kademelerde yönetici olarak çalıştı. 2004 yılında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi'nde, Kamu Yönetimi alanında yüksek lisans eğitimi aldı. Yüksek lisans tezini, Hastane Yönetim Bilgi Sistemleri alanında verdi. 2003 tarihinden sonra Sağlık Bakanlığı Merkez Teşkilatı'nda çalıştı. 2006–2008 döneminde Bursa Tabip Odası seçimlerinde TTB Genel Kurul Delegatesine seçildi. Çeşitli kitap ve dergilerde editörlük, yayın kurulu üyeliği ve yazarlık yaptı. 2007 yılında Sağlık Bakanlığı Stratejik Yönetim ve Planlama Daire Başkanlığı görevini yaptı. Sağlık Bakanlığı'nın ilk stratejik planının hazırlanmasına katkı sağladı. Halen Sağlık Bakanlığı merkez teşkilatında çalışmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarının önemli simalarından olan Dr. Behçet Uz, 1893 yılında Buldan'da doğdu. Müftü Salih Efendi'nin oğludur. Kardeşi Salihzade Mehmet Efendi 1915–22 yılları arasında Buldan Müftülüğü görevinde bulunmuştur. İlk ve Orta öğrenimini Buldan'da yapan Dr. Uz, liseyi İzmir'de tamamladı.

Tıp Fakültesi ikinci sınıfında babasını kaybeden Behçet Uz, Balkan Savaşı çıktığı için ara vermek zorunda kaldığı tıp eğitimini 18 Kasım 1918 tarihinde tamamlamıştır. 1919 yılında tıp fakültesinin çocuk hastalıkları kliniğinde Dr. Kadri Rasit Pasa'nın yanında müderris muavini olarak göreve başlamıştır. İhtisasını tamamladıktan sonra İzmir'e dönen Dr. Uz, İzmir Memleket Hastanesi Çocuk Hastalıkları Servisi Şefliğine atanmıştır.

Dr. Uz hekimliğinin yanı sıra yapmış olduğu sosyal faaliyetler neticesinde İzmir'de tanınan ve sevilen bir insan olarak ün yaptı. Bu

yıllarda kolejde, Fransız Hastanesi'nde, Çocuk Esirgeme Kurumu'nda Aydın Şimendifer Kumpanyası'nda hekimlik hizmetlerini sürdürdü.

1922 yılında 17 arkadaşıyla birlikte İzmir Verem Mücadele Cemiyeti'ni kurdu. Bu cemiyet Türkiye'de kurulan ikinci cemiyettir. Amacı Cumhuriyetin genç neslini o dönemlerde bir çiğ gibi büyüyen verem hastalığı belasından kurtarmak ve hastaların tedavisi ve BCG aşılarının ülkemizde yapılması için çalışma ve gayretlerde bulunmaktı. Bu dernekte yıllarca genel sekreter ve başkanlık görevlerini sürdürdü. 1946'da Sağlık Bakanı olduktan sonra Verem Mücadele Cemiyetleri'nin sayısını 50'ye çıkardı. Dr. Behçet Uz, veremle bu mücadelesini yaparken kendisinde derin iz bırakan dramatik bir gelişme de yaşamıştır:

“Cumhuriyetin ilk yıllarında İzmir'in şartları gayri sıhhiydi. Tifo, tifüs, dizanteri, kuduz, tetanoz hastalıklarının yanı sıra, insanlarımızı öldüren bir başka hastalık daha vardı: Verem... Bir gün canımdan çok sevdiğim kızım Mübeşşir'in de vereme yakalandığını öğrendim. Bu vaziyet çocuk hekimi bir babaya ne kadar ıstırap vericiydi. Bir taraf-

tan belediye reisiği ile halkıma karşı veci-belerimi yerine getiriyor, İzmir'i yeniden imar etmeye çalışıyordum. Bataklıkları, harpten kalma enkaz yığınlarını kurutmaya uğraşıyoruz. Günde 18 saat çalışmak zorundaydım. Nereye gitsem aklım hep kızım Mübeşşir'de. Sağ olsunlar, hekim arkadaşlar ilgileniyorlar. Ama çok üzülüyorum. Nihayet, büyük ihtimamlar sonucu evladım Mübeşşir'in verem hastalığını yendik. Fakat ağır geçen hastalık şartları evladımın kalbini de hasta etmişti. Kalp romatizması krizleri sık sık kızımı yokluyordu. Bana çok düşküncüydü. Beni hep yanında istiyordu. Şehir ise şantiye gibiydi. Şantiye şefi gibi insanları hep yoklamak zorundaydım... Tatil yapmam, Mübeşşir'e temiz bir dağ havası tattırmam imkânsızdı. Böyle üzüntü ve çalışmayla geçen günlerden bir gün canım kızım Mübeşşir'im şiddetli bir kalp krizi neticesinde kaybettim. Köprü' deki evime geldim. Herkes ağlıyordu. Bir çocuk doktoru olduğum halde kızıma alakasız kalmıştım. Kendimi suçlu hissediyordum. Mübeşşir'i yatakta cansız görünce çok müteessir oldum. Evden hızlıca çıktım. Şuursuzca koşarak yürüyordum. Eşrefpaşa' ya Değirmendağı'nın tepesine geldiğim fark

Dr. Behçet Uz, adını taşıyan hastaneyi dönemin Başbakanı Recep Peker'e gezdirirken...

ettim. Büyük çabalarla imar ettiğimiz İzmir tüm netliğiyle görünüyordu. Hıçkırarak ağlamaya başladım. Bas bas bağıryordum: 'Ey İzmir! Her şeyimi sana verdim. Öylesine verdim ki, biricik evladımı, Mübeşşir'im bile benden aldın. O'nu da sana verdim.' Suratımı tokatlıyormuşum. Çevreden geçenler mani olmuşlar, beni yatıştırmışlar. Aradan yıllar geçti. Daha sonra Allah bana iki erkek, iki kız evlat daha verdi. Mübeşşir aklıma geldikçe kendimi suçlu bulurum. Ondan esirgediğim sevgiyi ona veremediğim için hep hayıflanırım. İnsanlar işlerine önem vermeli ama ailelerini, özellikle çocuklarını ihmal etmemelidirler."

İzmir' de Tabip Odası Başkanlığı yaptı. 1930 yılında İzmir Belediye Meclisine giren Dr. Uz bir yıl sonra İzmir Belediye Başkanlığı'na seçildi. Öncelikle belediyeyi büyük bir borç batağından kurtardı. On yıl süren başkanlığı sırasında İzmir'e modern ve büyük bir şehir kimliğini kazandıracak atılımlar başlattı. Her semte çocuk bahçeleri ve pazaryerleri kurdu. İzmir'e parklar ve bulvarlar kazandırdı. Cumhuriyet düzenledi. Bu ı ve İtalyan heykeltıraş Pietro Cononica'ya yaptırdığı Atatürk Anıtı'nın açılışını 28 Temmuz 1932 tarihinde yaptı.

İzmir halkını bir çocuk hastanesinin gerekliliğine ikna ederek topladığı bağışlarla hastanenin temelini 23 Nisan 1938'de attı. Hastane, Dr. Uz'un Sağlık Bakanlığı döneminde 2 Nisan 1947 tarihinde Başbakan Recep Peker tarafından hizmete açıldı. Açıldığında 150 yataklı olan hastane, günümüzde 355 yatağıyla hizmete devam etmektedir. Açıldığı günden bu yana bölgenin tek çocuk hastalıkları hastanesidir.

Ülkemizin en büyük fuarı olan İzmir Enternasyonal Fuarı'nın kuruluşunda Dr. Uz'un büyük katkısı vardır. 1922 İzmir yangınında kül olan bölge üzerinde 1 Ocak 1936 yılında temeli atılan Kültürpark aynı yıl tamamlandı. Kökleri İzmir İktisat Kongresine dayanan, önceleri 9 Eylül Mahalli Sergisi sonraları 9 Eylül Panayırı isimleri verilen fuar 9 Eylül 1936'dan itibaren İzmir Enternasyonal Fuarı adıyla Kültürpark'ta açıldı. İzmir Enternasyonal Fuarı günümüzde de ülkemiz ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.

Dr. Behçet Uz parlamentonun 6. döneminin ara seçimlerinde Denizli ilinden milletvekili seçildi. Birinci Şükrü Saraçoğlu hükümetinde 9 Temmuz 1942 – 9 Mart 1943

tarihleri arasında Ticaret Bakanı olarak görev yaptı. 1946 yılında tekrar milletvekili seçilen Dr. Uz, Recep Peker ve Hasan Saka hükümetlerinde 7 Ağustos 1946–10 Haziran 1948 arasında yaklaşık iki yıl Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı oldu. Sağlık Bakanlığı döneminde Behçet Uz Planı olarak bilinen I. 10 Yıllık Milli Sağlık Planı'nı hazırlamıştır. Ancak hazırladığı planı kanunlaştıramadan bakanlıktan ayrıldı. Aynı yıllarda İstanbul parti başkanlığı ve 1950 seçimlerini düzenleyen komisyonun başkanlık görevlerini üstlenmiştir. 1953 yılında CHP'den istifa ederek Demokrat Parti'ye girmiştir.

1954 ve 1957 seçimlerinde İzmir milletvekili seçilen Dr. Uz Üçüncü Adnan Menderes Hükümeti'nde bir kez daha Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olmuştur (17 Mayıs 1954 – 9 Aralık 1955). Bu dönemde de, Birinci On Yıllık Milli Sağlık Planı'nın devamı niteliğinde Milli Sağlık Programı ve Sağlık Bankası Hakkında Etüdler adlı planı hazırlamıştır. 1960 yılından sonra İzmir'de hayatını sürdüren Dr. Uz, 1986 yılında aramızdan ayrılmıştır.

Sağlık Bakanı olduktan sonra ekibiyle altı ay gece gündüz çalışarak planı hazırlayan Dr. Uz, amacını ulusal sağlık hizmetlerinden zengin ya da fakir, köylü ya da kentli herkesin en iyi şekilde yararlanmasını sağlamak olarak belirtmektedir. Plan kanuni hale getirilerek tümüyle uygulanmamış da olsa içerdiği düşüncelerden büyük kısmı ülkemizin sağlık yapılanmasını derinden etkilemiştir.

Bu plan 9. Milli Türk Tıp Kongresi'ne sunulmuştur. Planda ülkemiz yedi sağlık bölgesine ayrılıyor, her bölgeye bir tıp fakültesi kurularak hekim ve diğer sağlık personeli sayısının artırılması düşünülüyordu. Her bölgeye beş yüz yataklı tam teşekküllü bir hastane, iki yüz yataklı kadın-doğum ve çocuk hastalıkları hastanesi ve akıl ve ruh hastalıkları hastaneleri gibi sağlık kurumları açılması planlanıyordu.

Planda çeşitli kuruluşların elindeki hastaneleri bir elden idare etmek, illerdeki hastaneleri donatmak, halkı bir ücret karşılığında sigortalamak, sigortası olmayan ve tedavi giderlerini ödeyemeyenlerin masraflarını özel idare bütçesinden sağlamak, bir sağlık bankası kurularak sağlık harcamalarının finansmanını buradan sağlamak, ilaç, serum ve aşı gibi tıbbi

"Bir gün canımdan çok sevdiğim kızım Mübeşşir'in de vereme yakalandığını öğrendim. Köprü' deki evime geldim. Herkes ağlıyordu. Bir çocuk doktoru olduğum halde kızıma alakasız kalmıştım. Kendimi suçlu hissediyordum. Mübeşşir' i yatakta cansız görünce çok müteessir oldum..."

malzemelerin üretimini denetim altına almak, süt ve mama gibi çocuk besinlerini sağlayacak sanayi kuruluşlarını oluşturmak gibi hedefler bulunmaktaydı.

Koruyucu hekimlik hizmetlerinin yaklaşık kırk köylük gruplar için yapılacak 10 yataklı sağlık merkezlerinden verilmesi planlanmıştır. Bu merkezlere iki hekim, bir sağlık memuru, bir ebe ve bir ziyaretçi hemşire ile onar köylük gruplarda çalışacak köy ebesi ve köy sağlık memurları atanacaktı. Bu merkezlere ambulans verilerek köylere ulaşım sağlanacaktı.

Kaynaklar:

Behçet Uz, *Birinci On Yıllık Milli Sağlık Planı, İdeal basım ve ciltte, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sayı:124, Ankara, 1946*

Behçet Uz, *Milli Sağlık Programı Ve Sağlık Bankası Hakkında Etüdler, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Neşriyatı, No: 177, Ankara, 1954*

TBMM Tutanak dergisi, *Dönem VIII, Cilt 3, 1947, Ankara, TBMM Basımevi.*

TBMM Tutanak Dergisi, *Dönem VIII, Cilt 8, 1948, Ankara, TBMM Basımevi.*

Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yayınları No: 422, Ankara, 1973

Dirican Rahmi, "Dr. Behçet Uz (1893–1986) ve Ulusal Sağlık Planı" *Toplum ve Hekim, Kasım-Aralık 2001, cilt 16, sayı 6, s.465.*

Fisek Nusret, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinde Sağlık Politikaları", *Toplum ve Hekim, Aralık 1991, sayı 48.*

Üstün Çağatay, "İzmir'in Sağlık ve belediye alanında ünlü bir şahsiyeti: Dr. Behçet Uz", *İzmir Sağlık Dergisi, Eylül-Ekim 2007, 4. Sayı, s.50–51*

Karatepe, Mustafa, *Buldanlı Sağlık Bakanı Behçet Uz, Buldan Sempozyumu, 23–24 Kasım 2006*

Başbakan Recep Peker, bugünkü adıyla İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin açılış kurdelasını keserken.